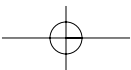
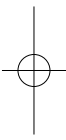
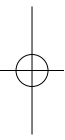


# Nachtblauw

Ontmoetingen met Krishna

Paul J.C.L. van der Velde



## Inhoud

Voorwoord	7
I Een donkere god	9
Jaipur	10
Mathura	25
Brindavan	33
The material world	49
Vijf rollen	73
De dood van een Hare Krishna	93
‘My own private Brindavan’	97
Delhi	137
II Goden zijn goden, Mensen zijn mensen	141
1. Inleiding	141
2. Karma en Dharma... wat de wezens doen	149
3. De goden en hun krachten	154
4. Goden en demonen	162
4.1. Machtiger dan de goden: Ṛṣyaśṛṅga	165
4.2. Dharma en lust, de kwade streken van de goden	167
4.3. Valse beloften, humor en vervloekingen: Nārada	168
4.4 De verleider van de deugdzamen...	169
4.5. Brahmahatyā, het doden van Brahmanen	171
4.6. Woorden als honing, misbruik van de Dharma	172
5. Dharma, Līlā en de spelende goden	175
6. Krishna in de Bhāgavata purāṇa	185
7. Afsluitend: Goden en mensen, de scheiding blijft	193

III Kavisammelana	198
Een vergadering van dichters	198
Goddelijke aanwezigheid	203
De Kavisammelana en de Kavigoṣṭhī	210
De Kavisammelana, Bhajana en Satsaṅga	212
De dichters van deze Sammelana	213
De metra van deze Sammelana's: Kavitta en Savaiyā	214
'Vandaag beschrijven ze de grootsheid van Rādhā'	216
IV Sādhanā	273
toegang naar een andere wereld	
Een andere wereld	274
Tekenen van een andere wereld	274
Terugkeer naar de andere wereld	276
De wereld	276
De nacht	278
Literatuur	284
Teksten	284
Secundaire literatuur	285
Woordenboeken	287
Overig	287
Afbeeldingen	288

## Voorwoord

In 1986 en in 1988 heb ik twee reizen gemaakt naar het Brajgebied, de streek rond Mathura en Brindavan, de streek waar de jonge herdersgod Krishna volgens de traditie zo'n 5000 jaar geleden zou hebben geleefd en waar hij volgens diezelfde tradities nog steeds in het geheim zou voortleven. Ik maakte beide reizen in het kader van mijn promotieonderzoek dat ik uitvoerde aan de universiteit van Utrecht onder begeleiding van Prof.dr. M.A.G.T. Kloppenborg, Prof.dr. H.W. Bodewitz en dr. T. Damsteegt. Ik leefde in deze tijd in India intensief samen met Vaishnava's van diverse denominaties, van westerse bekeerlingen zoals de leden van de International Society for Krishna Consciousness, ofwel populair gesteld: de Hare Krishna's, tot Sādhu's en brahmaanse families die leefden volgens wat zij beschouwden als tradities die eeuwenlang waren overgeleverd zonder enige verandering, tradities voortkomend uit een werkelijkheid die naar hun waarneming eeuwig naast de voortvlietende tijd zou bestaan. Velen van hen namen mij als relatieve buitenstaander diep in vertrouwen en hierbij speelde de zekerheid dat ik het gebied weer zou verlaten en weer terug zou keren naar mijn eigen wereld in Nederland een grote rol. Op deze manier konden zij van de gelegenheid gebruik maken even te ontsnappen aan de strakke samenleving van regels, rituelen en kastevoorschriften. Ik zou uiteindelijk weer verdwijnen en hen hun vertrouwelijke mededelingen niet jaren later opeens nadragen. Uiteraard heb ik veel van wat ik in mijn dagboeken uit die tijd heb beschreven niet verwerkt in dit boek omdat het te persoonlijk was zowel voor hen als voor mij. Tegelijkertijd werd er vaak met nadruk bij verteld aan wie ik niet mocht laten merken dat ik op de hoogte was van bepaalde feiten. Dit leverde dagboek aantekeningen op als: 'X vertelde mij dit en dit. Y en K mogen niet weten dat ik dit weet maar de beide zussen M en N weten dit wel'. Het geheel resulteerde in een gecompliceerde wereld waarin velen weinig wisten over weinigen en weinigen veel over enkelen, velen een enkel iets en weinigen veel tot zeer veel over enkelen enzovoorts. Gezichtsverlies en schaamte bleken in dit verband belangrijke factoren te zijn in het alledaagse dorpsleven van Noord India. Nu, respectievelijk twintig en achttien jaar na de twee grote reizen heb ik de dagboeken en de aantekeningen die ik maakte voor het werk aan mijn proefschrift opnieuw bewerkt tot het huidige hoofdstuk I van dit boek. De directe aanleiding hiertoe wa-

ren de reacties die ik ontving op een klein artikel over de reis naar Brindavan dat ik schreef in 2002 voor het tijdschrift 'Speling (2/2002)' gebaseerd op enkele bladzijden uit een van deze dagboeken. Ik besloot naar aanleiding van deze reacties het geheel uit te werken tot het huidige resultaat. In hoofdstuk I heb ik verder veel gegevens verwerkt die uit later onderzoek naar Vishnuïsme en devotie in India zijn voortgekomen, onderwerpen waarover ik de laatste jaren veel heb geschreven.

Hoofdstuk II bestaat uit een bewerking van het artikel 'The Gods are the gods, men are just men, Krishna's Dharma and us', dat eerder verscheen in het tijdschrift Acta Comparanda XIII eveneens in 2002. De vragen die Krishna's gedragingen als godheid oproepen vormden de aanleiding tot dit artikel, met name de conversatie van koning Parīkṣit met de verteller in de Bhāgavata purāṇa en de kwesties die Parīkṣit in dit gesprek aansnijdt. Hoe kan god dit soort dingen doen terwijl hij ons opdraagt de Dharma te respecteren?

Hoofdstuk III is een bewerking van een onderdeel van mijn proefschrift. Het betreft de vertaling van een Kavisammelana in het Brajhasha. Dit is een competitie waarbij een groep dichters bijeenkomt om te zien wie van hen het meest erudiet is in de kennis van de traditionele poëzie over Rādhā en Krishna.

Mijn dank gaat uit naar velen in India, maar de volgende mensen wil ik het het bijzonder bedanken: Pandit Kalyan Ji Kishori, Dau Dayal (+) en zijn vrouw en dochters, Babu Lal, Vishvambhar, Jagattarinidasi en haar kinderen, de familie Varma in Jaipur, Rajiv en Ravi, Arati en Bharati, Murukan Shanmukhan van de Ekamranatha tempel van Kancipuram. Verder gaat mijn herinnering terug naar honderden pelgrims, rikshawvala's, taxivala's, theejongens, hoteljongens, families en anderen die op mijn bagage hebben gepast op stations en gedurende nachtelijke treinreizen, aangename gesprekken op gang hielden tijdens lange, lange uren in bussen, op binnenplaatsen van tempels, voor bioscopen, in de schemering, in steden, dorpen, aan rivieroeveren et cetera.

In Nederland wil ik Godfried, Aloys, Gertrude, Stijn, Peter, Panda, Billy, Thuy en Ming bedanken.

Godfried Beumers en Bert van Beek bedank ik bovendien voor hun mooie foto's. Bijzondere dank voor Anna Kentie, zij heeft het hele manuscript gelezen en van kundig commentaar voorzien. Voor mij was dat geweldig: 'ek hardik dhanyavad!'

Paul van der Velde

# I Een donkere god

Blauw als een lotus...  
Een regenwolk.

Vyāsa sprak tot Nārada:

‘Dat alles is er precies zoals het door jou is gezegd  
en toch ben ik zelf niet tevreden.  
Ik vraag jou naar de oorzaak hiervan,  
omdat die mij onduidelijk is,  
want jouw kennis kent geen bodem,  
en jij bent ontstaan uit de ziel die de existentie is van alle zielen.  
En jij kent dit complete geheim,  
omdat door jou de Oude Allereerste Persoon is vereerd,  
de Heer van de hogere en van de lagere wezens,  
die met zijn geest alles scheidt, beschermt en vernietigt,  
zonder dat hij gebonden is door de kwalificaties.  
Jij reist door de drievoudige wereld als de zon,  
je bent de interne getuige van iedere ziel,  
als de wind doordring je alles.  
Leg nu deze depressie van mij uit,  
want ik verkeer toch in het complete Brahman,  
en volgens de Dharma en door mijn observaties heb ik me toch uitvoerig gereinigd’.

Śrī Nārada sprak:

‘Door jou is nog niet de complete pure roem van de Verhevene bezongen.  
en het lijkt me dat een zienswijze waardoor deze (Verhevene) niet tot tevredenheid komt  
incompleet is.  
Zoals door jou Dharma en de doelen daarvan et cetera zijn beschreven,  
voortreffelijke wijze,  
zo heb je de grootsheid van Vāsudeva nog niet verklaard.  
Zo neemt niemand de poëzie van het woord vol klanken en betekenissen voor de roem van  
Hari die het universum rein maakt<sup>1</sup>,

1 Een dichter kan zijn taal nog zo mooi tooien, als zijn of haar woorden de roem van Hari/Viṣṇu niet beschrijven zal niemand de dichterlijke taal echt waarderen.

ken was een grote verdienste en een even grote gunst geweest, aanvankelijk moest ik van twaalf tot twee de bibliotheek verlaten omdat de bibliothecaris en zijn ondergeschikten dan hun lunchpauze hielden. Na verloop van tijd, toen ik veel ijver had getoond, stil en serieus was gebleken en bovendien weinig kwaads van zin bleek te belichamen en daar alleen maar iedere dag kwam om enkele 18e eeuwse teksten over te schrijven verkreeg ik het privilege tijdens de lunchpauze door te mogen werken. Iedere ochtend bracht dezelfde rikshawfietser mij naar het City Palace in de roze stad en iedere namiddag wachtte hij mij op bij de Jantr Mantr, het oude observatorium van Jaipur. Hij reed mij daarna nog enige tijd de stad rond. Vervolgens bracht hij mij dan naar het Golden Hotel, mijn vaste verblijfplaats in Jaipur, of soms later op de dag dan weer naar de familie Varma.

De kaartverkoper aan de poort van het City Palace zei me iedere dag weer dat ik een kaartje moest kopen om het paleis waar de bibliotheek zich bevond binnen te mogen. Iedere dag zei ik hem dan weer dat ik voor de bibliotheek kwam.

‘Tab thīk hai! (Dan is het goed!)’, zei hij. Ik beloofde hem dat ik verder nergens naar zou kijken in het paleismuseum, alleen naar de oude boeken en manuscripten. Ook dit voltrok zich iedere dag weer opnieuw terwijl hij glimlachend mijn belofte in ontvangst nam. En dus keek ik nergens naar, niet naar de enorme zilveren vaten die een van de oude vorsten van Jaipur had laten maken om zich op zijn reis naar Engeland iedere dag met Ganges water te kunnen baden, ik keek niet naar de zalen met schilderijen van Krishna en zijn herderinnetjes, niet naar de miniaturen, niet naar de wapens, de oude vorstelijke kleding, de poorten met de afbeeldingen van pauwen, niet naar de hofjes met marmeren fonteinen, niet naar de schilderijen van Śākuntalā en de Meghadūta, beide gebaseerd op de oude Sanskrit dichtwerken van de grote dichter Kālidāsa. Ik keek daar allemaal niet naar.

Op een dag had ik in de bibliotheek vernomen van een van de bedienden dat er een grote processie zou vertrekken vanaf een afgelegen Gaṇeśa tempel in een van de buitenwijken van Jaipur. Ik liet mij met de rikshaw aan het eind van de dag naar die tempel brengen, maar daar was weinig meer te zien. ‘De processie was al lang weg’, vertelde een jongen van een jaar of veertien. De olifanten en de brassbands liepen nu ergens in de stad. De jongen wees in de richting waarheen de stoet zou zijn vertrokken.

‘Okay!’, zei ik en ik wilde verder lopen.

‘Wait!’, zei de jongen. Of ik mee wilde naar zijn huis, naar zijn ouders. Het was niet ver, zo verzekerde hij mij. Ze zouden het zo leuk vinden eens een westerling te zien. Ik ging met hem mee en na anderhalf uur lopen waarin ik een keer of drie suggereerde of een rikshaw niet beter zou zijn bereikten we in een heel andere bui-